

УДК 384.3

В. С. Марухно

ФАХОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ВАЛТОРНІСТІВ

На сучасному етапі розвитку освіти згідно зі стратегічними завданнями формування вищої школи, Законом України «Про освіту» (1996), Національною доктриною розвитку освіти України (2002) основним завданням вищої освіти є підвищення рівня фахової підготовки майбутніх виконавців. Тому актуальною стає проблема вдосконалення професійної підготовки студентів, які займаються на духових інструментах у вищих навчальних закладах. Удосконалення фахової підготовки студентів-валторністів набуває особливого значення в умовах розвитку національної системи музичної освіти.

Мета статті – на основі аналізу думок науковців дослідити питання процесу фахової підготовки студентів-валторністів у педагогічній теорії та практиці.

Сучасний етап розвитку музичної освіти характеризується структурною роз'єднаністю рівнів підготовки (музичні школи, музичні училища, коледжі й вузи існують як автономні освітні установи), розходженням їх юридичного статусу та нормативно-правової бази (музичні школи відносяться до сфери додаткової освіти, музичні коледжі, музичні училища, інститути мистецтв, консерваторії та ін.) до системи середньої та вищої професійної освіти), змістовної розрізненістю навчання (навчальні плани і програми до професійного та професійного рівнів освіти невзаємопов'язані).

Процес фахової підготовки валторністів вельми тривалий і трудомісткий – як правило, він триває від 16 до 20 років. При цьому роз'єднаність рівнів освітньої системи створює проблеми координації змісту освіти, забезпечення наступності засобів і методів навчання, досягнення безперервності і поступовості професійно-особистісного становлення учнів, що, в свою чергу, негативно відбивається на якості підготовки випускників.

Проблеми, що існують у сфері музичної освіти, а також особливості організації та змісту фахової підготовки не залишилися поза полем зору вчених. Однак більша частина питань досліджується з музикознавчих позицій, психолого-педагогічні аспекти розглядаються частково, переважно в роботах, пов'язаних з вивченням музичних здібностей, освоєнням видів музичної діяльності, освітленням окремих сторін розвитку музичної освіти в контексті культури. Основна увага вчених частіше за все спрямована на розгляд музичної діяльності як художнього феномену та вивчення явищ музичного мистецтва в теоретичному та історичному ракурсах (Ю. Келдиш, Т. Ліванова, Є. Назайкінський та ін.). Досить широко досліджена проблема

взаємозв'язку музичної освіти та музичної культури (Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, В. Натансон та ін.)

Широкий пласт наукових досліджень присвячений питанням музичного змісту, сприйняття ,тлумачення ,інтерпретації музичних творів, які також висвітлюються з позицій музикознавства (Д. Кірнарська, В. Медушевський, Г. Нейгауз та ін.). Проблеми вдосконалення навчального процесу, підвищення якості підготовки випускників музичних навчальних закладів отримують розвиток переважно в методичному ракурсі. Основна увага тут спрямована на пошук ефективних способів оволодіння виконавською технікою та граматику музичної мови, накопичення музичних знань, (Л. Мазель, В. Цуккерман, О. Шутьяков та ін.).

Для нас, особливу значність має музично-виконавська підготовка, яка є важливим компонентом фахової підготовки студентів-валторністів у вищій школі сьогодення, оскільки сучасна мистецька освіта орієнтується на відродження національно-історичних традицій, на формування людини з високим рівнем духовності, здатної зберігати й приумножувати культурні надбання нації. Найважливішою складовою професійного становлення музиканта є досконала музично-виконавська підготовка.

Різні аспекти цього процесу досліджено в працях сучасних українських науковців (В. Апацький, Р. Вовк, Н. Гуральник, В. Качмарчик, С. Науменко, Г. Падалка, В. Посвалюк, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова). Вони дали поштовх новому етапу наукових досліджень у галузі мистецької освіти, що сприяють становленню теоретичних основ історії розвитку духових інструментів, духового виконавства та фахової підготовки як вчення про закономірності, принципи та методи пізнання й перетворення дійсності засобами мистецтва в особистісно зорієнтованому освітньому просторі.

Великий інтерес представляють роботи, присвячені питанням музично-виконавського мистецтва - Л. Баренбойм, Л. Бочкар'єв, В. Белікова, Г. Коган, Л. Логінова, І. Назаров, Г. Нейгауз, Г. Прокоф'єв, В. Ражніков, С. Савшінський, Б. Талалай, К. Флеш, Ю. Цагареллі, Г. Ципін.

Слід зазначити, що багатоскладова комплексна природа музично-виконавського мистецтва, його традиції та особливості функціонування в сучасному музичному житті суспільства зумовлюють змінність поглядів педагогів-музикантів різних поколінь на виконавську діяльність та наповнюють новим змістом процес фахової підготовки. Загальними завданнями фахової підготовки є забезпечення всебічного оволодіння музично-виконавськими навичками й уміннями, які дозволяють студентам виконувати музичні твори, розкривати їх художньо-образний зміст, висловлюючи при цьому своє ставлення та проявляючи власне розуміння.

Велику цінність з цього питання представляють роботи з навчання мистецтву гри на духових інструментах - В. Апацький В. Березін, С. Болотін,

В. Буяновський, К. Вертков, А. Карс, Б. Кожевников, С. Левін, А. Модра, В. Посвалюк, Н. Привалов, І. Пушечников, Ю. Усов та ін. Особливе значення мають роботи з теорії та методики навчання на духових інструментах, у тому числі на валторні. Починаючи з середини 30-х років минулого століття був написаний ряд навчально-методичних посібників з навчання гри на духових інструментах - М. Платонов, С. Розанов, Н. Яворський та ін. Професійна увага більшості педагогів та виконавців того часу було зосереджено на створенні навчально-методичних посібників та концертного репертуару. Перші праці з теорії та методики навчання гри на духових інструментах часто були універсальними - в них містилися відомості, необхідні для навчання на будь-якому духовому інструменті. Але починаючи з 60-х років минулого століття теорія виконавства на духових інструментах стала інтенсивно розвиватися від загального до приватного. Автори більшості робіт стали прагнути до більш глибокого вивчення проблем, що відносяться до питань гри на конкретному духовому інструменті. Важливою подією для валторністів стала поява в 1957 році книги А. І. Усова «Вопросы теории и практики игры на валторне» [6, с.32], в якій аналізувалися основні компоненти виконавської техніки валторністів і методи навчання гри на валторні. Трохи пізніше з'явилися роботи В. Солодугеєва [5, с.78] і А. Янкелевич [7, с.12], В. Буяновського [2, с.46]. Рекомендації, що містяться в цих посібниках, обґрунтовувалися особистими спостереженнями авторів і носили досить приватний характер. У той же час їхні праці внесли неоціненний вклад у розробку теорії та методики фахової підготовки валторністів.

Незважаючи на різноманітність досліджень, в педагогіці музичного мистецтва як особливої галузі науково-педагогічного знання (М. Берлянчик, В. Яконюк тощо) недостатньо уваги приділяється розробці концептуальних основ фахової підготовки. Особливості навчання студентів-валторністів, як правило, розглядаються крізь призму діяльнісного підходу, де основна увага концентрується на внутрішніх проблемах музично-освітнього процесу. Практично відсутні комплексні психолого-педагогічні дослідження, що розкривають взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов підготовки фахівця.

Музично-виконавське мистецтво, як вид діяльності в фаховій підготовці студентів-валторністів, розвиває художньо-творчі здібності особистості, позитивні риси характеру, допомагає виробити власні життєві орієнтири через переживання та виконавську співтворчість в ході реалізації авторського задуму. Це створює певне напруження духовної сфери суб'єкта навчання, оскільки сприяє передаванню змістовної сутності музичного твору, його художніх образів, думок і почуттів, потребує активності, творчої ініціативи. Змістом у музично-виконавському мистецтві традиційно вважають всі смислово-інформативні компоненти твору, які виражають собою ідею, ціннісні орієнтири, духовну інформацію, пропущену крізь свідомість студента.

В даний час підготовка фахівця гри на валторні представляє собою досить великий пласт в українській музично-виконавській творчості, що відрізняється різноманітністю форм інструментальної практики, своєрідністю стилістики та естетики гри. Вітчизняна валторнова школа – самобутнє творче явище, витoki якої лежать в традиціях сольної, оркестрово-ансамблевої практики музикантів минулого і сьогодення. Зараз у сфері виконавства на валторні триває процес накопичення практичного досвіду, збагачення репертуару та науково-методичного потенціалу, що дозволяє сказати про прогресивність впливу цього ходу розвитку на виховання нової генерації вітчизняних валторністів.

Немає сумніву в тому, що продуктивність фахової підготовки студентів-валторністів не може обійтися без подальшого комплексного виявлення й аналізу закономірностей в області теорії і практики гри на валторні, без визначення змістовності виразних можливостей інструменту, стилістики та інтерпретації валторнової музики. І тут особливе місце має належати серйозному вивченню кращих художніх зразків валторнової літератури різних епох, у тому числі творів для валторни композиторів віденської класичної школи, які пройшли випробування часом і зайняли гідне місце в репертуарному багажі виконавців-валторністів. Виконання музики різних епох - показник не тільки рівня виконавської техніки, а й рівня художньої культури, майстерності сучасного валторніста, реалізованих ним на основі індивідуальної інтерпретації, стилістики нотного тексту, класичних звукових форм, естетики музичної мови і, звичайно, художньо-образного бачення і творчої фантазії.

Таким чином, процес фахової підготовки студента-валторніста, крім володіння всім арсеналом виконавських і виразних засобів і прийомів, повинен бути направлений на вивчення і розуміння законів побудови музичних творів, як сучасних так і далеких нам епох. Також студентові треба осягати секрети їх виконавської «розшифровки» і, в кінцевому рахунку, правильно і стилістично виправдано доносити авторський задум до слухацької аудиторії.

Перспективним напрямом подальших досліджень ми передбачаємо створення таких умов для формування фахової підготовки майбутнього валторніста, щоб він мав можливість працювати та розвивати фахову компетентність самостійно, у будь-який час, що зробить його професійну діяльність більш продуктивною й творчою.

Список використаної літератури

1. Актуальные проблемы музыкального образования : темат. сб. научн. тр. // Киевская консерватория им.П.И.Чайковского / гл. ред. И.Д.Безгин. – К., 1990. – 144 с. **2. Буяновский В. М.** Валторна / В. М. Буяновский. – М. : Музыка, 1971. – 69 с. **3. Платонов Н. И.** Пути развития исполнительского мастерства на флейте : автореф. дис. на

соискание ученой степени д-ра искусствовед / Платонов Н. И. – М., 1954. – 16 с. **4. Розанов С.** Основы методики преподавания игры на духовых инструментах/ С. Розанов. – М. : Музгиз, 1935. – 52 с. **5. Солодуев В. Н.** Школа игры на валторне / В. Н. Солодуев. – М. : Музгиз, 1960. **6. Усов А. И.** Вопросы теории и практики игры на валторне / А.И. Усов. – 2-е изд. – М. : Музыка, 1965. – 135 с. **7. Янкелевич А. А.** Школа игры на валторне / А. А. Янкелевич. – М. : Музыка, 1970.

Марухно В. С. Фахова підготовка студентів-валторністів

У статті розглядається досить важлива й актуальна проблема – фахова підготовка студентів-валторністів. Розглядаються проблеми, що існують у сфері музичної освіти, а також особливості організації та змісту фахової підготовки студентів-валторністів. У статті розглядається музично-виконавська підготовка, яка є важливим компонентом фахової підготовки студентів-валторністів у вищій школі. На основі аналізу думок науковців досліджується питання процесу фахової підготовки студентів-валторністів у педагогічній теорії та практиці.

Ключові слова: фахова підготовка, валторнова школа, студент-валторніст, музично-виконавське мистецтво, музична освіта.

Марухно В. С. Профессиональная подготовка студентов-валторнистов

В статье рассматривается весьма важная и актуальная проблема – профессиональная подготовка студентов-валторнистов. Рассматриваются проблемы, существующие в сфере музыкального образования, а также особенности организации и содержания профессиональной подготовки студентов-валторнистов. В статье рассматривается музыкально-исполнительская подготовка, которая является важным компонентом профессиональной подготовки студентов-валторнистов в высшей школе. На основе анализа мнений ученых исследуется вопрос процесса профессиональной подготовки студентов-валторнистов в педагогической теории и практике.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, валторновая школа, студент-валторнист, музыкально-исполнительское искусство, музыкальное образование.

Maruhno V. S. Training students in French horn

The article deals with very important and urgent problem – the professional preparation of students-horn. The problems that exist in the field of music education, and peculiarities of the organization and content of vocational training students horn. The article deals with music and performance training, which is an important component of professional training of students-horn in high school. On the basis of opinions of

scholars explores the question of the process of professional training of students-horn in pedagogical theory and practice.

Key words: professional training, valturnova school student horn, music and performing arts, music education.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2012 р.

Прийнято до друку 27.04.2012 р.

УДК 37.033-057.874

І. Г. Матузова

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Актуальною проблемою педагогічної науки є дослідження умов підвищення ефективності екологічного навчально-виховного процесу у загальноосвітніх школах України, підготовка професійно й екологічно орієнтованої особистості, здатної до фахової природоохоронної діяльності, готової виявляти стійкі уміння та навички природоохоронної поведінки.

Формування у молоді глибоких переконань у необхідності природоохоронної діяльності протягом всього життя викликано потребою суспільства в екологічно вихованих фахівцях, здатних до протидії небайдливому, споживацькому відношенню до природи. Вирішенню цієї проблеми має бути підпорядкована система екологічної освіти на всіх рівнях, формування екологічного світогляду та екологічної вихованості, на підставі яких будується екологічна культура сучасної молоді.

Концепцією екологічної освіти України визначені шляхи, методи і засоби досягнення цієї мети, передбачено участь молоді у забезпеченні самих себе науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, усвідомленні потреби у спілкуванні із природою, оволодінні нормами поведінки у процесі взаємодії з нею, вихованні відповідальності за навколишнє середовище [5]. Проте залишаються відкритими питання інтеграції духовно-моральних та екологічних складових у змісті навчально-виховного процесу, підвищення екологічної вихованості старшокласників у цілому.

Мета статті полягає у висвітленні результатів експериментального дослідження організаційно-педагогічних умов підвищення екологічної вихованості старшокласників в умовах профільного навчання.